

gebiedsvisie eilandspolder

zuinig met de eilandspolder

stichting open polders

januari 2011



INHOUDSOPGAVE

1	VERANTWOORDING EN SAMENVATTING	1
2	INLEIDING	3
3	WAT IS HAALBAAR EN BETAALBAAR ?	4
4	AGRARISCHE ACTIVITEITEN	6
5	DAMMEN - BRUGGEN - PADEN	8
6	PEILBEHEER	10
7	WATERKWALITEIT	11
8	SLOOTKANT- EN RIETBEHEER	13
9	RECREATIE EN VERSTORINGEN	15

1 VERANTWOORDING EN SAMENVATTING

De Stichting Open Polders is bezorgd over de toekomst van de Eilandspolder als Natura 2000-gebied en als cultuurhistorisch landschap. Het huidige beheer voldoet niet om de natuurdoelstellingen te halen en evenmin om het oeroude cultuurlandschap te behouden. Vanuit die zorg en betrokkenheid heeft Open Polders wetenschappelijk onderzoek laten verrichten naar de potentie van de Eilandspolder, de mogelijkheden en toekomstbestendige maatregelen.

Het bureau *Waardenburg* verrichtte inventariserend onderzoek. Het bureau *Alterra* van de Wageningse Universiteit deed nader onderzoek (o.a. op basis van veldgegevens) dat resulteerde in het rapport 'Naar een beheerplan voor Eilandspolder-Oost als Natura 2000-gebied'.

Daarnaast baseert de stichting haar oordeel op de eigen ervaring en terreinkennis van het bestuur, donateurs en externe adviseurs. Ook heeft Open Polders veel gegevens verzameld uit een groot aantal gesprekken met voormalige gebruikers, natuurliefhebbers, recreanten en bewoners.

Dit alles heeft Open Polders ervan overtuigd dat het nuttig en zinvol is een eigen gebiedsvisie voor de Eilandspolder te ontwikkelen om richting te geven aan het toekomstig beheer. Volgens de stichting is de Eilandspolder primair een natuurgebied. Dus de natuur is leidend en agrarische handelingen staan ten dienste van de natuur.

De gebiedsvisie van Open Polders geeft aan hoe de polder beheerd kan worden als volwaardig Natura 2000-gebied; voor nu en in de verre toekomst, zodat nog vele generaties van dit unieke veenweidegebied en zijn flora en fauna kunnen genieten.

In de hierna volgende hoofdstukken zijn de diverse aspecten van de Eilandspolder nader uitgewerkt.

kernpunten

- Open Polders ziet de Eilandspolder-Oost als een ecologisch geheel, zowel land als water tezamen (ca. 800 ha).
- De Eilandspolder dient het karakter te hebben van een robuust natuurgebied, centraal in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, en onderdeel te zijn van de Ecologische Hoofdstructuur. Niet alleen het gebied zelf is belangrijk, maar vooral ook zijn buitengrenzen i.v.m. de ecologische verbindingen.
- het beheer moet primair gericht zijn op natuurbehoud en verbetering van de natuurwaarden. Daarbij is ruimte voor agrarische activiteiten.
- Het natuurbeheer moet zijn gebaseerd op de doelstellingen van Natura 2000, Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn en – zo mogelijk - de weidevogeldoelstelling.
- Het historisch cultuurlandschap met zijn karakteristieke strokenverkaveling moet behouden blijven en waar nodig worden hersteld. Dit houdt onder meer in het verwijderen van in onbruik geraakte en overtollige dammen, bruggen en brughoofden.
- Ontsluiting hoort geen beheerdoel te zijn, integendeel. Notabene: er zijn momenteel al 225 dammen en 33 bruggen! Verwijdering van dammen is ook noodzakelijk voor het herstel van de connectiviteit (doorstroming) ten behoeve van beschermde vissoorten.
- Verbetering van de waterkwaliteit is nodig. Gezocht moet worden naar betaalbare oplossingen. In ieder geval moet verdere vermesting worden voorkomen en moet het uitrijden van drijfmest worden verboden.
- Een dynamisch, natuurlijk waterpeil is een voorwaarde. De waterstand moet optimaal afgestemd worden op de natuur; het agrarisch beheer komt op de tweede plaats.
- Archeologisch belangrijke plaatsen worden beschermd en duidelijk aangegeven, bijvoorbeeld met borden ter plaatse.
- Recreatie (varen, wandelen, fietsen, dagrecreatie) wordt waar mogelijk toegestaan. De regels dienen uiteraard goed te worden gehandhaafd.
- Voorlichting over het gebruik en beheer van het natuurgebied is noodzakelijk. Doelgroepen zijn: eigenaren/gebruikers, pachters, loonwerkers, omwonenden en recreanten.
- Gestreefd moet worden naar een breed draagvlak en begrip voor de uitvoering van beheermaatregelen en -activiteiten. Dit door middel van voorlichting en overleg met belanghebbenden.
- Er vinden geen onomkeerbare ingrepen plaats, zoals bouwen en vergraven. Er worden ook geen plannen in die richting ontwikkeld.

2 INLEIDING

Waar staat Open Polders voor?

De Stichting Open Polders zet zich in voor behoud van het oorspronkelijke, open karakter van de Eilandspolder en voor de instandhouding van dit natuurgebied met zijn bijzondere habitat en de daaraan verbonden unieke flora en fauna.

Open Polders wil dat er meer aandacht gegeven wordt aan de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het gebied. Voor het behoud hiervan is een optimale bescherming noodzakelijk.

Het gaat Open Polders niet alleen om de Eilandspolder zelf, maar ook om de directe omgeving daarvan. Die omgeving is immers van directe invloed op de natuur en ook op het landschap van de Eilandspolder.

Open Polders wil bereiken dat men het beleid meer als één geheel gaat zien; een integrale benadering van het gebied. Niet slechts één aspect telt, maar het samenstel van het geheel der delen. Concreet: niet één soort, de weidevogel, beschermen ten koste van andere bijzondere soorten. Niet één middel inzetten, agrarisch natuurbeheer en mozaïekbeheer, zonder acht te slaan op de ongewenste gevolgen voor andere soorten dieren en planten en voor het landschap als geheel.

Open Polders meent dat bosjes en opgaand struweel wel degelijk landschapswaarde hebben. Ze accentueren zelfs hier en daar bijzondere stroken verkaveling en cultuurhistorische spots. Bijvoorbeeld de elzenhaag langs de voormalige lijnbaan nabij Noordeinde.

Open Polders beoogt vooral dat er in de Eilandspolder geen onomkeerbare processen plaatsvinden en werkzaamheden worden verricht, voordat er een beheerplan ligt in het kader van Natura2000. Daarom moeten provincie en gemeente stoppen met het geven van incidentele vergunningen zonder dat er een relatie wordt gelegd met het totale beheer. Dat is ook in overeenstemming met de huidige natuurwetgeving.

Derhalve niet beginnen aan experimenten, zoals compartimentering en aanleg van petgaten, voordat duidelijk in kaart is gebracht waar de beschermde dier- en plantensoorten zich bevinden. Allereerst moeten de zogenaamde nulmetingen t.b.v. de monitoring zijn verricht.

In haar streven naar een open en natuurlijke Eilandspolder wil Open Polders samenwerken met de verschillende overheden, beroeps- en belangenorganisaties en met organisaties die overeenkomstige doelen hebben.

3 WAT IS HAALBAAR EN BETAALBAAR ?

Het toekomstbeeld dat Open Polders voor ogen staat is een natuurlijke Eilandspolder, waar dieren en planten floreren door een daarop afgestemd beheer. Uitgangspunt is dat het beheer gericht is op het herstel, behoud en waar mogelijk verrijking van de natuurwaarden. Alle agrarische activiteiten zijn ondergeschikt aan het natuurbelang. En in het belang van die natuur zal zonering moeten plaatsvinden: op de daarvoor geschikte plekken zijn stiltegebieden, waarbij rust de voornaamste factor is (zonering slaat met name op recreatieve activiteiten). Alle verschillende functies van het Natura 2000 gebied en belangen van de diverse gebruikers dienen evenwichtig op elkaar te zijn afgestemd.

Is dit alles ook haalbaar en betaalbaar?

Er is in de Eilandspolder veel tijd en geld verspild met plannenmakerij door een selecte groep belanghebbenden. Deze plannen zijn nooit verder gekomen dan de tafel van beleidsvoorbereiding maar hebben wel verwachtingen gewekt bij de betrokken boeren. Voor veel omwonenden en burgers kwamen de plannen uit de lucht vallen. Het meest kwalijke was dat de plannen in strijd bleken met de natuurwetgeving in Nederland en Europa.

De toekomst blijft koffiedik kijken. Hoe ontwikkelt zich het denken over natuurbehoud op Europees niveau? En meer nog: hoe vertaalt zich dat in de praktijk? Natuurbeheer en -behoud levert veel op - vooral in immateriële zin - maar het kost natuurlijk ook gewoon geld. De realiteit van de dag is dat er in Europa (en daarbuiten) sprake is van een financiële en economische crisis. Overheden (moeten) drastisch snijden in hun begrotingen. Ongetwijfeld zal het ook moeizamer worden om fondsen vrij te maken voor natuurbehoud en -beheer. Dat geldt op de schaal van de Europese Unie, op nationaal en op lokaal niveau.

Er zal - zo is te verwachten - geen ruimte zijn voor groots opgezette, dure plannenmakerij !

Om derhalve te voldoen aan de natuurdoelstellingen en verdere achteruitgang te voorkomen , is het nodig de wél beschikbare gelden slim in te zetten volgens een op te stellen prioriteitenlijstje. Voor de Eilandspolder houdt dat bijvoorbeeld in:

- waterpeil omhoog en liefst dynamisch beheren
- waterkwaliteit verbeteren
- vermesting (en dus inklinking van het veen) tegengaan; drijfmest verbieden
- natste delen van de veenweiden moeras laten worden
- onderzoek en monitoring
- herstel veerasters
- achterstallig onderhoud (ruigten en zomen)
- saneren overtollige dammen
- inrichten plasdras- en rustgebieden
- herstel en onderhoud weidemolentjes
- bewegwijzering vaarten en paden
- aanleg wandelpad-noord (pontje Delft)

Voor het onderhoud van de wandelpaden zou gezocht kunnen worden naar subsidies (VSBfonds/Postcodeloterij).

In navolging van de vele 'adoptie-initiatieven' (adopteer een koe, een bever, een stuk bos , etc.) kunnen kleine kavels en het pontjes-wandelpad worden geadopteerd door bedrijven of particulieren.

Zoals bijvoorbeeld Natuurmonumenten doet, kunnen vrijwilligers worden ingeschakeld voor onderhoud van stroken, waar machines lastig kunnen worden ingezet.

Personeel van SBB kan worden ingezet voor handhaving en begeleiding / scholing / instructie van onder meer gebruikers, eigenaren, pachters, loonwerkers en eventueel recreanten en bewoners.

Boswachter van SBB fungeert als "gebiedsregisseur"!

als er géén geld is voor natuur...,

laat de natuur dan met rust!

4 AGRARISCHE ACTIVITEITEN

Een open veenweide landschap kan niet bestaan zonder agrarische activiteiten. Agrarische bewerkingen - bijv. maaien, sloten schonen, beweiden - zijn noodzakelijk om dit landschapstype te behouden. Ook om de natuurwaarden van een dergelijke gebied te waarborgen of te verbeteren zijn agrarische activiteiten een vereiste.

Het veenweide landschap is een eeuwenoud cultuurlandschap, in de vroege Middeleeuwen ontgonnen door monniken en sinds die tijd in gebruik bij boeren. Door de manier van ontginnen kreeg dit landschapstype zijn karakteristieke strokenverkaveling. Dit zijn kleine, slecht bereikbare kavels met grote verschillen in bodemstructuur, kleiruggen worden afgewisseld met veen en zogenaamde dellen, waarop met machines niet te werken valt. Dit patroon en een dergelijke structuur maken dat boeren met extensieve landbouw geen positief economisch resultaat kunnen behalen.

Aannemelijk is dat de financiële vergoedingen voor agrariërs in de nabije toekomst onder druk komen te staan. Dat leidt tot een verminderd animo voor beheer van de kant van boeren die kavels in eigendom hebben (wat voor de natuur geen slechte zaak is). Overigens zullen naar verwachting deze kavels niet verstoken blijven van een vorm van agrarisch beheer (een beetje minder zou wel mogen!).

Voor gronden van Staatsbosbeheer in de Eilandspolder geldt dat de belangstelling van agrariërs om deze te pachten vermoedelijk zal afnemen. SBB zou (nieuwe) kandidaten kunnen werven onder paarden- en geitenhouders (voor afname van hooi) en hobbyisten uit de omliggende polders. Zij kunnen vee inscharen (gelet moet worden op de veedichtheid: 1,5 koe per ha ofwel 1 koe staat gelijk aan 5 schapen), akkers hooien (kruidenrijk natuurhooi) en bemesten (ruige mest: 5 ton per ha om de 2 á 3 jaar).

Binnen de beschikbare budgetten kunnen loonwerkers worden ingeschakeld om op de slecht bereikbare kavels - die niet meer interessant zijn voor boeren - de noodzakelijke werkzaamheden te laten verrichten. Dit zijn werkzaamheden noodzakelijk voor het natuurbeheer, zoals laat maaien (na half augustus) en het afvoeren van biomassa (bijv. naar HVC Alkmaar t.b.v. groene stroom).

Boven geschetste aanpak garandeert een Eilandspolder die tot vele generaties na ons het karakter van een open veenweide landschap heeft.

Uiteraard is voor een goed beheer geld nodig. Gezocht moet worden naar fondsen daarvoor. Gedacht kan worden aan het oprichten van een groep enthousiaste vrijwilligers die onder deskundige leiding arbeidsintensief onderhoud verrichten (zoals bij Natuurmonumenten gebeurt). Er kan worden bezuinigd op het onderhoud van oevers, ruigten en zomen door werkzaamheden gefaseerd uit te voeren. Hiervoor dient een plan te worden opgesteld. Ook verschaling levert op termijn een kostenbesparing op (minder afvoer biomassa).

Open Polders wil dat het idee om het zuidwestelijk deel bezuiden de hoogspanningsleiding aan te merken als weidevogelBROEDgebied wordt losgelaten (plan Norbert Daemen SBB). Dan zijn er mogelijkheden dit gebied extensiever te beheren en te beweiden en een gevarieerder aanzicht te geven. Grote delen van dit gebied zijn de laatste jaren te intensief gebruikt, waardoor de biodiversiteit zichtbaar is achteruit gegaan. Het zou wenselijk zijn die achteruitgang te stoppen!

Grote delen van de Eilandspolder voldoen niet meer aan het beeld van een veenweide landschap. Er groeit cultuurgras zonder één bloemetje, er wordt twee à drie keer per jaar gemaaid, er is sprake van intensieve beweiding en twee keer per jaar wordt drijfmest uitgereden. Daarnaast worden grote delen het gehele jaar diep onderbemalen.

Reeds aanwezige hotspots als Zwarteman, Bijltje en Hoofdenwerk zijn al als zodanig ingericht en zullen waar nodig hersteld moeten worden (weidemolentje Hoofdenwerk/Kromme Gouw).

Open Polders vindt dat er geen kosten gemaakt moeten worden voor de aanleg van petgaten; dat is nieuwe natuur in een natuurgebied maken. Als onvoldoende geld beschikbaar is voor een optimaal onderhoud van het gebied, dan moet worden gekozen voor een extreem extensief gebruik, rust en verwildering. Die toestand is later altijd weer te herstellen en levert geen onomkeerbare situatie op. Op die manier blijft in elk geval de polder behouden voor 'betere tijden' en voor toekomstige generaties natuurliefhebbers en recreanten.

In een veenweide landschap mag best eens een hoekje vergeten worden.

Niet alles hoeft 'aangeveegd' te zijn!

5 DAMMEN - BRUGGEN - PADEN

De Eilandspolder-oost is oorspronkelijk een vaarpolder. Dat wil zeggen dat de boot werd gebruikt voor werkzaamheden in de polder (melken, hooien, oogsten) en het transport van vee, groenten en dergelijke. Het vaargebruik in het gebied was zo normaal en algemeen dat tuinders en veehouders zelfs voor land dat 'aan het vast' lag (direct bereikbaar vanaf de dijken) via het water hun werk deden en gebruik maakten van praam en vlet. Hun bedrijven lagen ook aan de erven bij het water gesitueerd.

Producten, zoals groenten, werden verder ook over het water naar de veiling getransporteerd .

In de jaren 60/70 is (na lange periode van plannenmakerij) een ruilverkaveling gestart en uitgevoerd. Veel agrariërs konden toen al met moeite een positief economisch resultaat bereiken en moesten daarom noodgedwongen hun activiteiten beëindigen. Bovendien werden tuinderijen geteisterd door plagen in het gewas zoals aaltjes. Daarnaast was de afzet van hun producten (via de sluis in de Rijk naar de veiling in Purmerend) te omslachtig en te kostbaar geworden.

Veehouderijen werden gesaneerd en hun grond werd aangekocht door SBB.

Om het beheer te vereenvoudigen werd kavelruil toegepast tussen enkele nog overgebleven bedrijven en werd er land (bij)gepacht van SBB. Schaalvergroting dus!

Ook werden er - voor het overige beheer - twee 'beheerboerderijen' gebouwd, namelijk *Broedershoeve* en *Schermereylandt*.

Door de aanleg van circa 200 dammen en 33 bruggen veranderde de vaarpolder in een 'rijpolder'. De meeste kavels werden bereikbaar via het vaste land.

Momenteel is alleen de ecologische beheerboerderij Schermereylandt nog als zodanig in gebruik. Verder zijn er nog meer agrarische bedrijven in de omgeving gesaneerd.

Van de destijds beoogde opzet en infrastructuur van de ruilverkaveling is weinig 'rendement' meer over. Derhalve liggen veel dammen en bruggen nu op de verkeerde plaats, bij de verkeerde kavels en worden daarom niet of nauwelijks gebruikt. Ze belemmeren echter wel de doorstroming. De 33 betonnen bruggen steken ver boven het maaiveld uit en verstoren het historisch landschap. Dat uit zich vooral 's winters als de vegetatie laag is. Van in onbruik geraakte bruggen is het dek verwijderd en zijn alléén nog restanten van landhoofden over (bijv. nabij de Globdijk drie stuks).

Het voormalige Eilandspolderplan heeft daar nog eens (illegaal) 28 dammen en 4 half-afgewerkte bruggen aan toegevoegd. Bovendien zijn er kilometers aan beheerpaden aangelegd. Hiervan zijn inmiddels op gerechtelijk gezag 3 dammen verwijderd en de rest is onwettig (illegaal) verklaard.

Door het niet uitvoeren van het oude Eilandspolderplan (lees: niet bouwen van 4 potstallen) zijn deze dammen overbodig geworden en dienen verwijderd te worden daar ze de natuur significant verstoren en de Natura 2000 doelstellingen nadelig beïnvloeden (rapport Grondmij).

Bovendien liggen veel dammen nu op de verkeerde plaats (bijv. drie dammen in één sloot!) om een goed beheer mogelijk te maken.

Open Polders merkt op dat de illegale beheerpaden en dammen gebruikt worden voor alle mogelijke andere doeleinden en dat die het bovendien mogelijk maken met te groot materiaal nog verder de polder in te komen. Met zware machines voor het verspreiden van drijfmest , opraapwagens en balenpersen, worden de kwetsbare veenweiden vernield !



Dus de (overbodige) dammen, bruggen en paden zijn nadelig voor het halen en verbeteren van de natuurdoelstellingen. Paden laten overgroeien en afsluiten met vaste hekken zou een oplossing zijn.

Open Polders vindt dat de volgende punten in het beheerplan aan de orde moeten komen:

- doorvaarbare sloten en vaarten;
- overtollige en illegale dammen dienen verwijderd te worden;
- herschikking van overgebleven dammen zou veel onnodige vaarbewegingen sparen en daarenboven het historisch cultuurlandschap en strokenverkaveling weer enigszins herstellen;
- materiaal dat vrijkomt bij het verwijderen van de dammen kan eventueel gebruikt worden voor aanleg en verharding van wandelpaden;
- overtollige landhoofden (Globdijk) verwijderen en ter plekke het landschap herstellen.

DAMMEN EN PADEN TEN DIENSTE VAN NATUURBEHEER

6 PEILBEHEER

Wil men de natuur in de Eilandspolder herstellen en behouden dan moet gestreefd worden naar een natuurlijker peilbeheer. Ecologen zijn het er over eens dat voor een optimaal leefklimaat voor weidevogels het waterpeil in de veenweide- en weidevogelgebieden omhoog moet. Het peil moet liefst fluctueren, met de seizoenen mee.

Het huidige peilbeheer kent weinig dynamiek, het is zelfs ronduit statisch te noemen. De bemaling is geautomatiseerd en onderbemalingen zijn op diverse plaatsen toegestaan. Bovendien worden de binnen de Eilandspolder liggende polders (Noordeindermeer, Graftermeer en Sapmeer) automatisch bemalen tot een constant laag peil. Het water vanuit de bovengenoemde polders wordt via de Eilandspolder afgevoerd naar de Schermerboezem. Hetzelfde geldt voor omliggende polders Beemster en Schermer.

De wegzijging is daardoor fors. Dit betekent dat in drogere tijden water ingelaten moet worden in de hoger gelegen Eilandspolder. Dit alles heeft soms een te laag peil tot gevolg.

Om de natuurdoelstellingen te halen en de inklinking van het veenpakket te beperken, is een meer natuurlijk waterpeil nodig. Er zal gekozen moeten worden voor een zomer- en winterpeil. Daarbij staat het water 's winters hoog en 's zomers lager. In het algemeen houdt dit een hoger en dynamischer waterpeil in. Het kan plaatselijk zelfs tijdelijk extreem hoog zijn. Dit vooral t.b.v. de Noordse woelmuis en weidevogels. Het peil wordt dan alleen verlaagd als er agrarische activiteiten verricht moeten worden t.b.v. het beheer.

Regenwater zal langer vastgehouden moeten worden, waardoor minder gebiedsvreemd water uit de Schermerboezem ingelaten hoeft te worden. Door gemalen tijdelijk niet op de 'automaat' te zetten, maar handmatig te bedienen kan regenwater gespaard worden voor drogere perioden.

Door het gemaal Eilandspolder-noord tijdelijk uit te zetten kan het effect van langdurige zuidwestenwind benut worden voor het opstuwen van het water. Dit kan voor een tijdelijk zeer hoog peil in de noordoosthoek nabij Schermerhorn zorgen. Het gemaal Eilandspolder-noord zou alleen moeten worden ingeschakeld bij calamiteiten. Een alternatief is het 5 cm hoger zetten dan de vlotter van het gemaal nabij De Rijp. Hetzelfde geldt voor hulpgemaal Menningweermolen.

Regenwater kan gespaard worden door overbodige windmolens om te bouwen om het regenwater op te malen op diverse percelen. Dit zal ook energie sparen en waterberging vergroten.

Bij polderbestuur en gebruikers zal een omslag in denken gemaakt moeten worden van agrarisch beheer naar natuurbeheer met agrarische activiteiten.

*peilbeheer (ook van inliggende polders)
kan ook bijdragen aan een betere waterkwaliteit.*

7 WATERKWALITEIT

Zuiver, helder, niet verontreinigd water is van levensbelang voor van en in het water levende organismen. Daarom is het nodig te zorgen voor een goede waterkwaliteit om te voldoen aan de doelstellingen in het kader van Natura 2000. Kort gezegd: *water is sturend in de natuur*.

Volgens visuele waarneming is het met de huidige waterkwaliteit in het grootste gedeelte van de polder verdacht slecht gesteld: zwarte soep, geen of nauwelijks plantengroei en troebel. Uitzonderingen zijn te melden ten zuiden van de provinciale weg nabij De Rijp, Oost- en Westgraftdijk, nabij Kerkemeertje Driehuizen en Menningweer.

Dat geldt ook in sommige gedeelten waar wat minder stroming is (waardoor eigenlijk een soort petgat-situatie is ontstaan) en waar wat helderder water en vegetatie is waar te nemen.

Om de waterkwaliteit te bevorderen zal regenwater langer vastgehouden moeten worden!

Waarschijnlijk is de manier van bemalen (van west naar oost) zeer ongunstig voor de waterkwaliteit in met name Eilandspolder-oost. Om meer inzicht te krijgen, zal het nodig zijn om reeds bekende cijfers/waarden te verzamelen.

Het inlaten van gebiedsvreemd water zal onderzocht moeten worden op verontreiniging en invloed daarvan op de kwaliteit van het water in de Eilandspolder.

Uitgeslagen water uit, met name van dieper liggende polders (Sapmeer, Noordeindermeer en Graftermeer), zal waarschijnlijk ook grote invloed hebben op de kwaliteit.

Daar juist in deze polders intensieve veehouderij plaatsvindt en meststoffen door uitspoeling via-via naar de gemalen aan het Oostdijkje afgevoerd worden, zal dit de waterkwaliteit in het oostelijk gedeelte zeker niet ten goede komen.

Het Graftermeer kenmerkt zich bovendien door veel kwelwater. Dat kan dus eveneens van invloed zijn op de kwaliteit van het water.

Gedacht kan worden om het (overtollige) water naar het gemaal nabij De Rijp te voeren. Door het gemaal Eilandspolder-noord alleen in te schakelen bij uitzonderlijke situaties, zoals bij overlast door aanhoudende zuidwesten wind en regenval. Of door de vlotter 5 cm hoger te zetten. Hierdoor gaat de west/oost-stroming via de bruggen Globdijk en Langesloot rechtstreeks naar gemaal De Rijp.

Het grootste gedeelte van de Eilandspolder-oost wordt zo minder beïnvloed door water uit de eerder genoemde dieper gelegen polders. Bij eventueel succesvolle verbetering kan het effect versterkt worden door de brug Noordeinde/Kleine Haag, te voorzien van een beweegbaar schot voor tijdelijke omleiding van de stroming langs Sapmeer/Globdijk in plaats van Urk/Grootschermer.

Sloten moeten op diepte gebracht worden en plantengroei in de sloot moet gestimuleerd worden. Kraggevorming bevorderen en toestaan door gefaseerd kantenschonen en een beter vaarbeleid ter bescherming van de kanten.

Petgaten kunnen slechts plaatselijk voor betere waterkwaliteit zorgen. Ze zijn echter interessant voor de vorming van specifieke vegetatie. Dit zal echter niet van invloed zijn op een betere waterkwaliteit voor het gehele gebied.

Diverse dammen (ook met duikers) verstoren/belemmeren de doorstroming en zullen dus een negatief effect hebben op de kwaliteit van het water.



Sommige plekken in de Eilandspolder, bijvoorbeeld in het noorden, zijn uitermate geschikt voor het aanleggen van rietvelden (zie rapport '*introductie van de rieteconomie, een duurzaam perspectief voor de Nederlandse veenweidegebieden*' van drs. Nic Grandiek). Grote natte rietvelden hebben een zuiverende werking op het water (helofytenfilter). De verouderde vegetatie zal dan af en toe afgevoerd moeten worden, bijv. om de drie jaar. Overjarig riet is bovendien een ideale biotoop voor de rietzanger (doelstelling Natura 2000).

Gebiedsvreemd water inlaten alleen via Menningweer en nabij Grafdijk en nabij De Rijp , lijkt een experiment, maar hoeft niet kostenverhogend te zijn. Het water verblijft dan wat langer in die delen van de westelijke polder, waar kennelijk wat meer natuurlijke zuivering is.

Vermesting en uitspoeling moet voorkomen worden!

Riool-overstort moet voorkomen worden, bijvoorbeeld door een reservoir aan te leggen.

8 SLOOTKANT- EN RIETBEHEER



In de Eilandspolder-oost ligt minstens 125 km aan sloten en slootjes. Dat betekent 250 km slootkant. Uitgaande van een gemiddelde breedte van 1 meter vormen deze slootkanten 25 ha uiterst belangrijke natuur.

In de huidige situatie worden de kanten machinaal geschoond d.m.v. een maaiboot en machines met kroosbak. Bij het schonen van de kanten wordt teveel uitgegaan van de gedachte: het riet moet er af en uit, want ik wil niet 'in de schouw zitten' van het hoogheemraadschap. Er wordt dus te ruw geschoond!

Het kantenbeheer zal zorgvuldiger moeten gebeuren met daarvoor geschikte apparatuur: meer gericht op natuurbehoud. De maaiboot zal voldoende capaciteit moeten hebben om het materiaal achter de rietkraag te deponeren en niet op de rietkraag. Voor het krozen vanaf de wal zal de machine voldoende reikwijdte moeten hebben om niet te dicht op de walkant te hoeven rijden, waardoor deze wordt ontzien.

Er is op dit moment sprake van nogal wat achterstallig onderhoud. Op de kopeinden van de kavels langs Delft en Gouw is jarenlang de vegetatie niet verwijderd en zijn de veerasters niet meer aanwezig of kapot. Dit heeft geleid tot het verruigen en vertrappen van deze stroken.

samengevat:

Zorgvuldiger slootkant- en rietbeheer zal nodig zijn om de natuurwaarden volgens de doelstellingen van Natura 2000 te behouden en mogelijk zelfs te verrijken.

aanbevelingen:

- Blijf bij het uitrijden van mest minimaal twee meter uit de slootkant en zorg dat er geen mest in de kant komt;
- Ontzie de kant van slootvuil en bagger tijdens het slootschonen en baggeren;
- Voorkom dat een dik pak planten of veel bagger op de walkant terecht komt;
- Zorg bij het slootschonen dat de vegetatie op de waterlijn niet wordt stukgetrokken;
- Probeer de sloten steeds vanaf één kant te schonen. Dat geeft in ieder geval de andere kant van de sloot rust;
- Blijf voedselrijke kanten met een dichte vegetatie van gras of riet regelmatig maaien en voer het materiaal af (verschralen). Door deze werkwijze wordt na verloop van tijd de grasmassa minder dicht. In de ontstane open vegetatie kunnen zich kruiden vestigen. Om de aanwezige planten te laten bloeien, kan in dergelijke - minder productieve slootkanten - de maaifrequentie omlaag;
- Vertrapping van slootkanten en rietvelden valt te voorkomen door tijdelijk of permanent rasters te plaatsen. Dit geldt ook voor bloemrijke kanten met veel kwetsbare planten. Het is nodig dat de vegetatie regelmatig (d.w.z. om de 2 à 3 jaar) wordt gemaaid en wordt afgevoerd om verruiging tegen te gaan;
- Fasering in riet- en kantenbeheer (jong en overjarig riet) is van groot belang, gelet op het voedsel- en broedgebied voor verschillende soorten vogels en de habitat voor zoogdieren, insecten en planten;
- Aan het eind van het seizoen kan wat extensievere begrazing plaatsvinden. Rundvee heeft door extensieve nabeweiding een positieve invloed op de vegetatie. (In de gaten, die ze trappen, ontstaan noodzakelijke kiemplaatsen voor nieuwe planten);
- Voorlichting en instructie zal nodig zijn aan de beheerders en hun medewerkers, loonwerkers, agrariërs en andere gebruikers om tot een goed op de natuur gericht kantenbeheer te komen.



KANTENBEHEER is MAATWERK!

9 RECREATIE EN VERSTORINGEN

huidige recreatie

De Eilandspolder kent een intensief recreatief gebruik; waterrecreanten, hengelaars, wandelaars en (ijs en weder dienende) schaatsers maken graag gebruik van de gelegenheid die de Eilandspolder biedt. Onderstaand een opsomming van de huidige recreatieve hotspots:

- nabij Graft bevindt zich een camping/tuinderij "Welgelegen". Verschillende campingplaatsen bezitten een eigen aanlegsteiger met motorboot. Van hieruit wordt veel gevaren en gevestigd in zowel Eilandspolder-oost als de Eilandspolder-west;
- Op diverse locaties vindt boot- en kanoverhuur plaats:
 - fluisterboten vanaf hotel De Rijper Eilanden (De Rijp, het Ouweland)
 - fluisterboten vanaf Venbuurt 16 met rondvaart (De Rijp, de Gouw)
 - rondvaart voor gezelschappen vanaf café Oudejans (De Rijp, dhr. van Marle)
 - kanoverhuur vanaf boerderij Schermereylandt aan het Oudelandsdijkje
 - incidenteel rondvaarten vanaf Schermerhorn ('t Kleinste Huisje)
 - bootverhuur vanuit Grootchermer (café-restaurant Roddels);
- wandelen kan rondom de polder via halfverharde en onverharde paden via het zgn. *Kerkepad*, vanaf Oostdijkje via de brug over de Gouw naar Noordeinde en Grootchermer;
- op diverse in privé-bezit zijnde kavels nabij De Rijp en Schermerhorn vindt dagrecreatie plaats en sommige zijn ingericht als volkstuintjes;
- diverse kavels (in eigendom of gepacht van SBB) worden door hobby-boeren gebruikt voor (klein-) vee: schapen, geiten, kippen, soms paarden, enz.;

verstoringen

Verstoringen in de Eilandspolder komen vooral voor door:

- (te snel varende) motorboten met (te veel) waterverplaatsing door te zware buitenboordmotor;
- helicopter - en ballonvluchten;
- hoogspanningleiding;
- het uitlaten van honden (Oostdijk);
- incidenteel, zoals brommers op de wandelpaden (Kerkepad).

Om verstoringen tegen te gaan gelden er al diverse regels en verboden, o.a:

- in het broedseizoen sluiting van het Kerkepad;
- vaarverbod harder dan 6 km per uur.

Opmerking: t.a.v. het vaarverbod valt op dat het wandelpad tijdens het broedseizoen gesloten is, maar dat er wel het gehele jaar mag worden gevaren.

maatregelen tegen verstoringen

Om verdere verstoring tegen te gaan kan men denken aan:

- verbod gemotoriseerd varen (mits en met ontheffing) in de gehele polder. Het uitbannen van benzine- en dieselmotors zal zeker ook bijdragen aan de waterkwaliteit en de conditie van de oevers;
- vaarverbod (ook voor kano's en fluisterboten) voor gedeelten van de polder. Zonering om ongestoorde rust- en broedgebieden te creëren;
- verbod op uitlaten van honden (voor bepaalde gedeelten van de polder);
- duidelijker markering/bebording van vaarroutes. Dit verkleint aanmerkelijk de kans op verdwalen tussen riet en in doodlopende sloten met dammen (inmiddels zijn er al meer dan 250!) . Al dit gezocht door onduidelijke aangegeven vaarroutes levert veel onnodige vaarbewegingen op;
- wandelroutes eveneens beter bewegwijzeren . Bijvoorbeeld het Kerkepad bij ingangen op de dijken, maar ook op driesprong nabij Grootschermer .

Stichting Open Polders is in principe ook voorstander van kleinschalige recreatie voor natuurliefhebbers. Daarom heeft zij in haar plannen een uitbreiding van de wandelmogelijkheden opgenomen door de aanleg van een extra oost-west-wandelpad. Globaal vanaf de Knevelaar, via Delft (trekpontje) naar de Noorderbrug in Grootschermer. Dit traject meet vanaf 'watericoon' Schermerhorn ca. 15 km en vanaf De Rijp ca. 20 km.

RECREATIE OKÉ, MAAR VERSTORINGEN NEE!